

Fyrer du riktig?

Gamle forestillinger om hvordan en skal fyre opp i ovnen, står for fall. Vi må lære oss å fyre på nytt. Vi skal tenne opp på toppen av veden!

Av Inge Jahren

Sånn kan bålet i ovnen se ut når vi tenner opp. Enda bedre er det at vedstikkene legges i kryss eller kors. Da blir det mer luft imellom dem.

Tenne opp på toppen? Er du sprø? spurte noen som ble fortalt at det var gammeldags å fyre opp på papir og trestikker fra bunnen av brennkammeret. Den moroa fikk andre ha, de som trodde de hadde oppfunnet kruttet på nytt.

Vi leste om det for snart to år siden og tenkte ikke mer over det.

Så ble det aktuelt å skrive om det fordi nyheten dukket opp flere steder, både her og utenlands. Jaja. Da måtte vi jo ha prøvd det selv. Vi feide brennkammeret i vår rentbrennende Dovre fra 2005 for gammel aske og la opp et bål etter oppskriften: De groveste vedstikkene nederst, og så lagvis med tynnere stikker oppover. På toppen la vi en brun opptenningsbrikett, tente en fyrstikk og lot det stå til. Begge spjeld var åpne, det øverste litt, det nederste i askeskuffen mye mer sånn som vi var vant til.

Lite skjedde. Briketten tok fyr, flammene spredte seg forsiktig til de to øverste vedstikkene. Det glødet oppmuntrende en liten stund, så sluknet hele stasen.

”
Med denne
metoden
blir gassene
brent opp
før de blir til
partikler

HER MÅTTE DET VÆRE noe forferdelig galt, men det hadde vi jo ment på forhånd. På den annen side var det SINTEF Energi i Trondheim som stod bak metoden, men sveitserne hadde også kommet til samme konklusjon omtrent på samme tid. Vi kontaktet energiforsker Edvard Karlsvik på SINTEF og lurte på hva vi gjorde galt. Etter ny informasjon var vi klare til å forsøke på nytt.

DET VIRKET. Flammene begynte å ete seg nedover i vedhaugen som om den skulle vært et stearinlys. Samtidig bredte de seg utover i alle retninger. Det var noe til åpenbaring. Da hele haugen hadde brent ned og hele bunnen av kammeret var dekket av glør i et tykt lag, varmet ovnen allerede godt og det var bare å legge inn nye vedskier oppå. Ikke en sotflekk var å se på glasset.

Grunnen til at det plutselig begynte å virke, var ganske klar. Vi hadde åpnet øvre spjeld mye mer og fått friskere trekk, og bålet var lagt mer omhyggelig opp, med de lagvise stikkene og skiene litt på kryss og tvers sånn at det ble mer luft mellom dem. De øverste var tynne og fine.

Metoden egner seg for alle rentbrennende ovner etter 1998. I gamle ovner er det vanskelig å få ilden på toppen til å fatte nedover.

HENSIKTEN MED en sånn opptenning er flerdelt. Det viktigste er at vi reduserer utslippene av skadelige partikler (svevestøv) kraftig. Halvparten av de partikler som kommer fra en ovn, dannes i løpet av de første 20 minuttene etter opptenning. Med denne metoden blir gassene brent opp før de blir til partikler som forsvinner ut av pipa. Vi får altså en mye renere forbrenning.

Etter å ha fyrst adskillige ganger med hell etter det første mislykkede forsøket, kikket inni ovnen og sjekket røyken fra pipa på taket, er vi overbevist om at dette har mye for seg. Det har blitt morsommere å fyre!

MEN HVA GJØR VI når det første bålet har brent ned og det ligger et tykt glølag jevnt fordelt i hele kammeret? Da kunne en jo tenke seg at den nye veden burde legges i under glørne? Edvard Karlsvik forklarer:

–Som ovnene i dag er konstruert, er det vanskelig å gjøre noe med glørne. Man kan imidlertid tenke seg en slags spade som passer til kammeret og kan løfte glørne opp under hvelvet slik at ny ved kan legges i. Deretter legges glørne på toppen av veden, og så er man i gang igjen. Dette vil ta litt tid, men man slipper å passe på ovnen og legge i et vedstykke av gangen nå og da. Da vil ovnen avgi en jevnere varme, og brenntiden mellom vedinnleggene blir lengre. Metoden vil også være vedbesparende sammenlignet med å fylle ovnen med mye ved og tenne opp fra bunnen.

EN KORTFATTET FORKLARING fra SINTEF på gass- og partikkelspørsmålet er som følger. Vi skal tenne opp fra toppen fordi:

Når vedskiene blir varme i en ovn, begynner de å avgi energirike, organiske gasser. Halvparten av energien i veden ligger i disse gassene.

Når vi tenner opp på toppen av veden, vil varmemestrålingen varme opp veden som ligger under. Denne vil da avgi gasser. Gassene vil stige oppover, møte flammene ovenfor og bli antent.

Tenner vi opp nedenfra, vil varmemestrålingen få veden over flammene til å avgi gasser. Også disse gassene vil stige oppover. Men fordi de ikke møter flammer på toppen av veden, vil de fortsette mot pipa, danne partikler og forsvinne ut.

Rentbrennende ovner etterbrenner disse gassene som kommer ut av det første brennkammeret. Men tenner vi opp veden nedenfra, blir det dannet så mye gasser og partikler at en del av dem slipper forbi etterbrenningen og går uforbrent ut gjennom skorsteinen. Da forurenses vi unødige mye, og mye av energien i veden går tapt. Vi fyrer rett og slett altfor dyrt.

DET BLIR ALTSÅ VESENTLIG at flest mulig vedfyrere bytter ut sin gamle ovn og setter inn en rentbrennende ovn isteden. En annen ting er at mange ikke fyrer riktig.

–Vi ser stadig at folk fyrer på gal måte. De største feilene er at de lukker for trekken, lar veden ligge og ulme og bruker for fuktig ved. Da blir resultatet det verst tenkelige. Utslipet og forurensningen blir store, energitnyttelsen elendig og vedbudsjettet svært lite økonomisk, understreker Karlsvik.

DEN NYE METODEN for opptenning har fenget interesse her i nord. I Danmark har Miljøministeriet gått ut med kampanjen «Rygestop – Guide for 3Brændeovne». Se for eksempel www.fyrforuiftigt.dk. Les ellers mer om vedfyring på www.sintef.no.

Husk hva som er viktig!

- ▲ Bruk tørr ved (< 20%) og nok fliser og tynne stikker under opptenning sammen med en brikett eller tennpose.
- ▲ Fyr med frisk trekk! Husk å regulere begge spjeld på en rentbrennende ovn. Stor åpning i øvre spjeld er viktig i opptenningen, og lukk det ikke igjen etterpå. At dørglasset forblir blankt under hele fyringen, er et godt tegn.
- ▲ Røyken ut av pipa skal være bortimot usynlig. Gå ut og se etter.

*Modell av et bål med vedskiene i kors.
Her er det ingen tvil om at veden vil ta fyr.*

